

ÑAMOPOTĪVO ÑANDE YVY
UMI MBA'E OMONGY'A
ARÉVAGUI ÑANDE YVY:

SAMBYHYRÄ UMI ATYGUASU PETEÏ ÑE'EMEGUÁPE,
OMBA'APÓTAVA UMI MBA'E **OMONGY'A ARÉVARE ÑANDE YVY**

OÍ POKOÍ OMONGY'A ARÉVA ÑANDE REKOHA

- **Aldrina:** Kóva ojepuru yvy ape rehe, oñemopotí haguä yso tuku, avati rehe oíva
- **Bifelinos policlorados:** Kóva ha'e peteĩ mba'e jehe'a ojepurúva Karakatúpe, (industria) omoro'ysä haguä terä katu ombohaku haguä pe mara' eñarä avei ojepuru umi mbo'ape pyahúrã ha kuation jopy ha ojejapo haguä mba'e rembe ru'ü
- **Clordano:** Ojepuru umi mymba vai ári ha umi ombopirúva ari temity.
- **DDT:** Mokoiha ñorairö guasu javépe ojeipurúva'ekue umi mburibicha'í rehe ani haguä hasy vai.
- **Dieldrina:** Kóva ajepuru oñemondýi haguä mymba oikéva ao rehe ha oguerúva mba'asy, temity ári avei ojepuru.
- **Dioxinas:** Kóva oiko umi pohã mymba jukaha ojejapohárupi, avei oĩ umi mba'e ñongatupyaty rupi ha umi mba'yругuata ha petý timbógui.
- **Endrina:** Kóva ojepuru umi temity rogue ári ha avei ojepuru anguja ojejuka haguä.
- **Furanos:** Kóva oiko Dioxínaicha- ha peteĩ jehe'a PCB rupive
- **Heptacoloro:** Kóva ojepuru ojejuka haguä mymba temity rehe oikóva ha ombyaipáva, kupi'í ojejuka haguä ojepuru avei, ñati'ü oporombohasýva ári oñemoĩ avei ojejuka haguä.
- **Mirex:** Ojepuru opaichagua tahýi ári.
- **Toxafeno:** Ojepuru opaichagua temity ári, ojepuru avei jatevu ári mymba vaka ruguy rehe okarúva.

EMA´EMI NDE JEHE

Ko´agã nde ndaha´evéima nde Jarýikuéraicha.

Umi ava ymaguare ndoipurúi va´ekue hemity´ári pe mba´e omongy´áva ñande rekoha Ko´agã katu COP ÿ rehe ndojepovéima mba´eve jaha jaha verö okakuaáve pe COP jepuru. Su porundysa moköipá-pe(1920) oñepyrü va´ekue ojepuru, ha su porundysa irundypaguive (1940), su porundysa pohápe(1950), katu opárupima isarambi, ava pireguýpe guive ikatu jajuhu. ko´aga guarã

Kóva Kuimba´e rembiapokue, pe COP apytépe oï oporombohasy vaietereíva upeicha oje´e, mymbápe guive ombohasyha. Umi científico- kuéra he´i mymba kuéra osëvai haícha ikatuha mitã osë vai avei isy retepýgui.

Ko poha arýpe oñeñanduka yvypóra kuérape, pe COP jepuru: oñepyrüma omogy´a, y, yvy, yguasu, yvytu, yvyra rakã, mymba ha ñande rekove ombohasy. Pe japopyre quimico jepuru omohesäivévaicha pe temity´ ha upéva rehe Kuimba´e aguerohory. Pe ijepuru ogueru mba´asy ha opyta are yvyturehe, oho mombyry peve ha oporombohasykuaa mbeguekatúpe, avei ñaha´ärö´yrehre ikatu ombyai paite ñande rekoha.

Peteiháichagua, oñembohéra (COP), japopyre jehe´a jeipuru opyta´aréva yvytu rehe, péva ha´e pe oporoipy´apýva. Heta Ko´áva apytégui ñande rekove ombohasykuaa ha ñande rekoha omogy´a arekuaa., upéva rehe umi tetã sambyhyhára kuéra oñombyaty Suecia-pe mokõipa mokõi arapópe ary mokõisu peteime (22 de mayo de 2001), ha oñemoi peteĩ ñe´eme ojeipe´aite haguã pe COP jepuru terã sa´ive ojepuru haguã, terã anive haguã añeñongatu.

Kóva oñembohéra aty peteĩñe´eme ñemba´aporã umi omogy´arévare ñande rekoha, iporã pe ogehupytyva hina ohóvo .Oñypyramandivoi hikuái oñeha´ã pokõi COP rehe omba´apo haguã. Pe ipörävéva niko ohekáta hikuái mba´éichapa ombojovakéta ambue tembiapóre quimico jepuru. Ohechakuaa avei oñeikotevõtaha peteĩ pu´aka mbaretére mbegue mbeguépe peteĩ teĩ pe COP jepuru ojepe´a haguã yvy árigui, oñeha´ã avei katuete ogehupyty haguãicha pe ojehekáva.

Avei ojeheka mba´épa ojepurukuaa ha mba´éichaitépa ikatúta ojepe´aite COP jo´a ñongatupy, ombyaíva mba´erecharã oiva ñande rekohápe. Pe aty peteĩ ne´emegua ombohapse umi ara upeiguápe oútavape hina ipotima haguã ñande rekoha COP jepurúgui, ha péva nombiyaimo´ãi ñane mba´e ñongatupy tembi´u ha pirapire rehegua(economía).

Pe aty ñe´epeteimegua ne´irã ojegueroguata. Oñembohheraguapy va´ekue sapopateĩ tetã mopyrendahára, ha katu oivove popa tetã omoneíva, oñemba´apótama hese he´iháicha pype.

Ñaikumby porãve haguã jahecháta po mba´e omotenondeséva:

OJEHUPYTYSÉVA PETEÏHA: OIPE´ASE HIKUÁI POKÖI OMOGY´A ARÉVA ÑANDE REKOHA.

Ko mba´ejejapo jehe´a (Productos Químicos karai ñe´ëme), ojeikuaáva COP ramo, ojuka opaichagua mymba vaípe, ha avei ojepuru Karakatupyrä pévagui oho yvytúrehe. Opavave ndojoguái ,ha katu oguereko peteichagua mba´e oporonguaukuaáva:

1. Ijepuru oporombohasy
2. Oiko are yvy ape ári
3. Oveve yvyturehe ha oho mombyry peve y rehe avei
4. Oikokuaa ñande pireguýpe.

Pe ijehe´a opa rupi oho, yvytu rehe oguahë mombyry peve. Oguahë Antártida ha Pacífico-pe guive. Ojeheka pe pire kyraháre ha upépe oñembyaty ha upei oñepyrü oñembojoapy upéva ojejuhu umi mymba ypegua apytépe mymba veve ha mymba kambu apytépe ojejuhu avei pépe yvy póra rekove apytépe.

Ivaivévaningo ko mba´e ova mitä rehe tyeguasú aja ha oñemokambu´aja avei, upéva rupive kuimba´e rekove ha mymbápe ohupyty pe COP jepuru ha ombyai chupe kuéra.

Oĩ avei oñemohakäva ha oporopy'apýva: Techapyrä jaguereko: Pe COP jeguero va oho ararekórehe; pe mba'e jehe'a ikatukuaágui itimbokue oveve oho yvytu rehe ha opyta hakuvehápe. Ecuadórgui osë rire otopa oñemohenda haguä oĩ sa'ivehápe kuarahy ha ytimbo.

Isarambi opaite rupi ko sustancia oho avei yvy akä ho'ysävehárupi ha yvyty rehe. Mymba oikóva ho'ysäháre, ikyrave upevarehe pe momgy'a reko ovy'ave upépe.

Umi mbya Articopegua hembíúkuéra ikyraiterei, ndoguerekói ambue hendáicha okaru haguä, upéva rehe upépe ovy'ave pe mba'e omongy'áva ñande rekoha (contaminantes). Ha'ekuéra mombyry oiko ojepuru hágui, pe mba'e omongy'a aréva ñande rekoha ha mayma rekove.

Ko aty peteĩ ñe'emegua omba'apo haguä, pokõi, omongy'a aréva ñande rekoha Porundy mymbavai jukaha hérava: Aldrina, Clordano, DDT, Dieldrina, endrina, Heptacloro, hexaclorobenceno, mirex ha toxafeno.

Pe aty peteĩ ñe'emegua oñepove`ë mokõi jejapopy quimico rehegua ojeipurúva katupyryhápegua ojejapo haguä mymba jukahaguä héra PBC terä Bifelinos Policlorados. Pe PBC ojeikuaa, omongy`águi ysysyguasu, ypa, ha ojuka mymba ha ombohasy avei kuimba`e rekovépe, upéva apytépe omongy'a pe aceite arrozgui ojejapóva Japon-pe 1968-pe ha Taiwan-pe 1979.

Ko aty peteĩ ñe'emegua ojaipyhy avei mokõi omongy'áva ñande rekoha, upéva ha'e Dioxina ha Furano, äva ndojehepyme'ëi, péva oiko ojejapohápe pe mymba vai jukaha cloruro de polivinilo. Dioxina ha furano ha'e peteĩ pohä jehe'a, omoñepyrü mba'asy omba'apóva ñande ryepýpe, suporundysaporundypa arýpe oñemohesakä omongy'ahague pe ryguasu ro'o tetä ambue Europa-pe.

MBA'ÉPA OJAPO PE ÑEMOIRÂ

- Omoñe'ê me'ê umi atyreko tetâ ambuepeguakuérape oñangareko haguã tekove resaîrâre ha tenda potî rekorâ COP rehe'y.
- Omoî hikuái oguhêseha pakoî COP-pe, oipe'aite haguã pe ijepuru.
- Ojegueroquatávove pe aty peteî ñe'êmegua, ohekáva ojeipe'áta ijepuru yvy'árigui.
- Ojerure atâ opavave tetâ omoneîva'ekue pe aty peteî ñe'êmegua, oipe'ahaguã pe aldrina, dieldrina ha heptacoloro, tetâ oipurúséva omboguapy va'erâ kuatiápe opavave resarekorâ pe ijepuru oñemoneî hague chupe. Umi tetâ oñemoneîva'ekuépe jepururâ, pe ára oñeme'êva'ekuente chupe oipuru va'erâ tesarekoguýpe
- Ojejapo'ivéta clordano, hexaclorobenceno ha mirex tesarekoguýpe umi tetâ oñemoneîva'ekue chupe pe ijaporâ
- Mokôisu mokôipa po arý-pe oñeme'êta umi tetâ oipurúvape, mbeguekatúpe ohekýi haguã pe PCB jepuru ha sa'ive ojejapo haguã avei.
- Ko ñemoirû oñangarekóta umi ojaipotavarehe pohâ jehe'a mymba jukahaguã, ha pe DDT ojeipurúta ñangarekoguýpe.
- Ojejopýta saimbyhyhárukuérape ojepuru'ive hagua pe mba'e omonguy'áva ñande rekoha, oúva yvytúre upéva héra dioxina ha furano mbeguekatúpe ojeipe'aite pe ijepuru yvy ape'árigui.
- Ojegueraháta ha ojeguérúta ambue tetâgui pa COP tesarekoguýpe.
- Tetâ oîva ko aty guasúpe hérava karai ñe'ême "Convenio Estocolmo" Ojejopýta hendivekuéra ohai haguã peteî jejapopyrâ, oîva'erâ ombohasáva ha oguerúva marandu mba'e jehe'a jepuru rehegua upe tetâgui.

MBA'ÉPEPA OÑEGUÂHESE MOKÖIHA:

Ojeheka mba'éichapa ikatúta oñemoambue tembiapo pytyvörâ

Oîma ndojepuruvéimava voi umi omonguy'a aréva ñande yvy. Pe aty peteî ñe'êmegua karai ñe'ême hêrava Convenio Estocolmo. Heta tetâmema ndojepuruvéi ymavéma. Ha katu ojeheka umi hembýva mba'éichapa ojehejakuaa ijepuru. Oî tetâ katute oikotevêtava pirapirerehe oñepyrû haguâ ohekýi mbeguekatúpe pe mba'e jehe'a jepuru. Oñemôguahê haguâ hu'âme ko tembiapo oñemôpyrenda porâ va'êra jepytaso rupi.

Ojejepytasove va'erâ oñemba'apo porâ haguâ ambue mba'e omongy'a aréva rehe ñande yvy Hepyvépe osêta ijejapo ha pe ijepuru hasyvéta. Umi tetâ imboriahuvéva tesaparápe ojehechakuaa, ha'ekuéra oipuru oîvante ha ikatúva ojoguante. Upévare hi'â pytyvorâ umi tetâ sambyhyhára kuéra omoneî pe jeipuru ambuerâ umi mba' e jehe'a omongy'a aréva ñande yvy.

Techapyrä: Jaguereko DDT umi ñati'û vaípe ojuka haguâ ojepuru, ha ñandéve ñanembohasy ha ñande rekoha omongy'a. Umi tenda ñati'û oporombohasýva heta hápe oî ojeipurukuaa gueteri. Pe mba'asy ñati'ûgui ouva (paludismo) ojuka hetaiterei mitáme África-pe. Ha katu okakuaa jepy'apy pe pohâ jehe'a ndojapoveimagui ko'âga mba'éve pe ñati'û rehe.

Yma ymave oñembochivu kotýpe oñemondýi haguä ñati'û, ani haguä oporojopi. Ko'agâ ojepuru temity ári DDT mokôipa tetä oipurugueteri ojuka haguä pe ñati'û oporombohasýva.

Pe ñe'êpeteîmegua kuéra (Convenio Estocolmo) ojepy'apy'eterei ikatúgui omano heta yvypóra ñati'û mba'asýgui ojeipe´a pya´eterei pe DDT jepuru.

Ha'ekuéra he'i ikatùtaha ojeipe`a mbeguekatùpe yvy ape`àrigui PBC jeipuru, pevarâ oñeikotevêta heta pirapirère oñemosarambi haguä pe kuaapyrâ arandúgui oúva. Pe PCB Isarambi ka´aguyháre pe myandyha jepyso rehe oho.lñemohendaguepegua sa´i oipytyvôta umi tetä imboriahuvévape. Ojeguero va´erâ PCB tesarekoguýpe ikatúgui osë michimi ha oveve omogy´apaité ñande yvy, oñembyaipaitéta, ha katu upevarâ oñeikotevê ojeipuru umi tecnología. Imbaretevéva. Pe tecnología ko´agâgua ndive ikatu sa´imimímante oñemba´apo mba´e hasýva rehe.

Hasy oñemohendague haguä pe COP, oïgui heta tetä omombe´úva oikotevêtahagueteri pe aldrina dialdrina ha Heptacoloro rehe ojejapo haguä mba´e oguerekóva clordano, hexacolorobenceno ha mirex.Ojeheka avei mba´éichapa ojeipe´aitékuaa pe Dioxina ha Furano jepuru.

Ko´áva ikatu oñembohasykueve´y ikatuhaguäicha ojeipe´aite mbeguekatùpe ha oñemohendaguepegua ambuérehe.

MBA'E OJAPÓTA KO ATY PETEÎ ÑE'ÊMEGUA

- Ohejáta ojeipuru ha ojejapo pe DDT, ñati'û ha ambue mymba opoivape guarâ mba'asy, OMS oipotaháichaite ojepurúta tesarekópe, DDT ojemboheraguapy va'erâ opavave oikuaa haguâicha. Pe aty guasu tetâ ambuepegua ojehesarekóta mbohapy ary vove pe DDT pa iporâta ojeiporurô gueteri. Koicha ndojeipe'amo'ái pe pohâ jehe'a ojukáva ñati'û mba'asygueruhápe mbeguekatùpe oñemohendaguepeguáta ko DDT ambuérehe.
- Ko aty peteî ñe'êmegua ome'ê tetâ sambyhyharakuérape ary mokôisamokôipapópe oipe'a hagua oguerekóva PCB ha mbohapy arýpe oñembyaipáva'êra pe PCB ñongatupýpe ojejurekóva. Ko tetâ aty peteî ñe'êmegua he'i mbeguekatúmante ojeipotaha ko tembiapo iporâvehaguaicha.
- Umi tetâ oipurúséva aldrina, dialdrina ha heptacoloro opavave oikuaavaerâ chupekuéra oñemoneihague ijepururâ lkatu avei ohechauka oñemoneihague chupe ojapohaguâ tesarekoguýpe clordano, hexaclorobenceno terâ mirex. Pe ijejapo ha ijepuru tesarekoguýpe oíta. Ijepurujevyrâ lkatu ojerurejevy aty peteî ñe'êmeguakuérape, ha'ekuéra omonéi vaerâ. Ñemongeta javépe mokôipa tetâ sambyryhárakuéra ojeruréta oipurujehaguâ COP ojukahaguâ kupi'í ha ojapo haguâ japopy químico.
- Mbeguekatùpe ojehekyietese Dioxina, furano, PCB ha hexaclorobenceno oguerekovaguive. Oñemotendotavove pe aty ñe'ê peteîmegua umi tetâ ohekáva'êra mba'éichapa ikatu ñande rekoha oñemomgy'a sa'ive. Umi tetâ sambyryhárakuéra omoí va'erâ peteî japopyrâ mokoï ary oñepyrü rire omba'apo aty peteî ñe'êmegua, ojehekáta ojeipuru haguâ umi técnica iporävéva ñande reko renda rérape.

OJEHUPYTYSÉVA MBOHAPYHA: OJEIPURUSE COP PYAHU OÑEMBA'APO HAGUÂ HESE.

Pe COP opyta are yvytúrehe, ha upéva ombohasykuaa mymbápe ha ñandéve. Pe aty peteî ñe'ê megua otopa pakôî COP.

Pe COP rehe japokóramo ikatu ñande juka terâ katu ñanembohasyete, ha avei opaichagua mba'asy oguerú pe ijepuru. Upéva'rehe iporânte ñamba'apo COP ojepuru'ive haguâ, upeicharamômante lkatu jaipe'a tapégui pe ikatúva ombyaipate ñande rekorenda. Ojukakuua mymbakuéra opaichaguápe, y ha yvy avei.

Kuara'ârupive ojekuua mbovy mymbápepa ombyai pe COP jepuru. Pe tetâ ambue Canada-pe ojehechakuua oîmaha piraguasu hasývaíva mba'asy oñembohapóvagai, avei oî nosêporambáiva

Tetâ ambue Estados Unidos-pe katu jakarekuéra hasypeve oñemuña.

Yvypóra apytépe katu ogueru heta mba'asy. Pe dioxina ojapo mba'asy avañe'ême hérava Cancer.

Suecia, Canada ha ambue tetâme oñemohesakâ pe tembi'u oguerekóva PBC terâ ambue COP omongy'a ñande retepýpe. Estados Unidos ha México pe oñemohesakâ umi mitâ aguî oîva COP ojepuruhágui mitâkuéra sa`ive iñarandu.

Ndojekuaaporâi mbovýpepa ombyai pe COP- jepuru. pokôî COP rehere oñemba`apo ha katu oîve heta ambue COP jehepyme`êhàpe ¿Ko`âvapa ombyaita ñanderekove ha ñande rekoha?

MBA'ÉPA OJAPO PE ATY PETEÏ ÑE'ËMEGUA

- Oheka mba'éichapa ikatu oñemba'apo mbeguekatúpe sa'ive oñembyai ohóvo ñande rekoha, ani haguã jajehecha tesaparápe.
- Omoî hikuái peteï aty'í oñembokatupyrytáva ohesaýijo haguã ikatútapa oñemohendaguepegua umi COP tuja COP pyahúrehe. Oimeräeva tetã sambyhyhára ikatu ogueru COP pyahu réra oñemoambue haguã umi itujáva rehe, ha'ekuéra omombe'u va'erã mba'érepa omoambuese. Pe aty'í oikuara'ãta opa hendáicha mbeguekatúpe omoimge haguã ambue COP apytépe. Umi COP pyahu oikéva'erã, oguerekóva'erã pe Químico pe tratado pe oipotaháicha. Pe aty'í omoïta pe atyguasý renondépe umi COP pyahu réra kuéra oipotáva ambue tetã oñemoinge. Opave omoneî va'erã oñemoingehagua pe tratado-pe he'iháicha. Péicha ombopyahúta ohóvo marandu COP jepuru rehegua.
- Ko aty guasu peteï ñe'ëmegua ohenói umi tetã ipirapire hetavévape (Europa Central ha Unión Soviética) oipytyvõ haguã umi tetã imborihuvévape ojereraha haguã tenonde pe Aty peteïmegua oipotáva.

OJEPE`ATA COP ÑONGATUPY YMAGUARE

Mba`èichapa ojejapotaha ojehekyiete haguâ pe COP oñembyatyva'ekue mbegue mbeguépe ñande yvy ári?

Oñembohováí péicha chupe: Ojejapotaha ikatúva mbeguekatùpe. Ndaikatúi hetaiterei mba'e ojejapo pe COP jepuru isarambíre opágytyo rei, hemisferio septentrional guive antártida peve. Mbeguekatùpe ohasa hasáre ára pe COP sa'ive yvy omongy'áta oñeha'águi pe aty peteî ñe'êmegua, sapy'ánte ñande yvy ipotî va'erâ. Upe aja umi jeporekahárákuéra ojuhu va'erâ mba'eichapa sa'ive ikatu ojepuru COP.

Oî heta hendápe oñembyatyha pe japopýre oguerekóva pohâ vai terâ oporojúkáva. Ko'áva tesarekópe ojeguereko va'erâ, ha mbeguekatùpe oñemokãny va'era. Heta tétame oñepyrúva omba'apo pevarâ, avei oî umi tetâ imboriahuvéva ndaikatúiva omba'apo ndoguerekóigui pirapire. Â tetâ oikotevêta ñepytyvô rehe ojegueraha haguâ tenonde ko tembiapo.

MBA'E OJAPO ATY PETEÎ ÑE'ÊMEGUA

- Ohenói opa tetâ sambyhyhárape ohecha haguâ mbaèichagua COP jepurupa oguereko umi tembiapokue.
- Pe aty peteî ñe'êmbegua ojerure pe mba'e ñemombopy oguerekóva COP oñembyaty ha ojererova haguâ tesarekópe.
- Ojerure umi tetâ ipirepirehetávape ñepytyvô umi tetâ imboriahuvevape guarâ. Ara ha árare ojeikuaa yvy porâ pe ogueruha mba'asy ava ñe'ême hérava cáncer pe COP jepuru.

JEHUPTYSÉVA POHA:

Ñamba'apo oñondivepa ñamo potî haguâ ñande rekoha, pe ára upéigua jahupyty haguâ COP jepuru'yrê.

Pe aty peteî ñe'êmegua "Pe ojuhupytyseva yvypeguarä" rupive oñepyru va'ekue Río de Janeiro pe ary suporundysa porundypa mokoîme.

Pe aty peteî ñe'êmegua oñemongeta mba'éichapa oñemba'apóta ñande reko renda. Umi tetâ môpyrendaha oikotevê ara pukumiere oñemoi haguâ peteî ñe'ême omoñepyry haguâ tembiapo iporäve haguäicha. Pe COP ojepuru ramo peteî hendäpe oho yvytu rehe ha mombyry oguahë ha omongy'apa yvytu y ypeguá mymba tembi'urö kuimba'e oipurúva.

Pe aty peteî ñe'êmegua omba'aporö oñondivepa omohu'äporäta ohekáva hikuái.

Oñemotenondévo aty peteî ñe'êmegua, umi tetâ omonei va'ekue ojapo va'erä aty ha ohechá va'erä ikatútapa oñemo'ambue umi COP. Ojetopamava'erä mba'éichapa ikatúta ojepe'áite COP kuéra jepuru. Ojepy'apýva guive pe COP jepuru omba'apokuaa umi aty peteî ñe'êmbeguandive. Ha peicha mbeguekatupe ary ohasa hasávo opavave ohechakáta hembiapokue osêporamba hague. Mbeguekatupe ojetopáta pe COP oñemo'ambue haguâ omongy'aiterei'yvarehe ñande yvy. Iporäta ojeikuaaramo mba'eichagua japopyre jehe'ápa oguereko, ikatu haguäicha tesarekópe oipuru ambue COP.

Tetäjoaju mba'äporä ñande reko renda rehe, ojapo pe tetâ rerarysí omba'apóva guive hina COP rehe ymaguive ko'äga peve. Ojejapo va'erä peteî japopyrá, ojehecha haguâ mba'èichapa oñemotenondéta pe aty peteî ñe'êmegua

MBA`EPA OJAPO ATY ÑE`ÊPETEÎMEGUA

- Ara ohasàvo tape rehe momarandu jehasa rupive, oñemoguâhêta opavavèpe pe COP mba`e ojapo pe ijepuru, ikatuhaguâicha ñemba`apo hese sa`ive ojepuru haguâ, tekombò`epy ha mbokatupyry oñemosarambi haguâ ikatu haguâicha ojepuru pe COP ikangyvéva. . Ko marandu rupive hi`â oipytyvô umi tetâ mopyrendahákuéra sa`ive ojepuru haguâ pe mba'e omongy`áva ñande rekoha ára upeiguaramo guarâ.
- Ko aty peteî ñe`êmegua opeipirû umi tetâ mopyrendahákuérape ombohasa haguâ marandu pe ha'ekuéra oja'póva ohóvo COP rehegua. mbeguekatûpe oñesêta peteî tapépe oñemba'apórô oñondivepa.
- Opoipirû umi pyrendahákuérape oñangareko haguâ pe pakôi COP jepuru ohejáva ñande rehe. Aty peteî ñe`êmegua ohaíta tekombè`y ikatuhaguâicha umi tetâ ipirapirehetáva oipytyvô haguâ umi tetâ imboriahuvévape.

JAPOPAHA

Ko mokôipa arypahápe heta tetâ oñembojoaju oheka haguâ mba'éichapa ikatu omba'apo ñande rekorendáre, anive haguâ oñenguaipa ñande rekoha ha ani haguâ oporombohasy. Ko aty peteî ñe'êmegua oheka ombojoaju haguâ opavave tetâ oîva yvy ape ári omba'apo haguâ pe COP sa'ive ojepuru haguâ terâ katu oñemohendaguepegua haguâ ambue COP ikangyvévare.

Ko omongy'aaréva ñande rekoha heta ára ou ñandéve umi tetâ omba'apóva ha ohechakuaá'yvagui pe COP mba'éichapa omongy'a ñande yvy. Umî tetâ ipirapirehetavéva mbeguekatùpe sa'ive oipuru ohóvo pe mba'e omongy'áva ñande rekoha. Hasypeve umi tetâ imboriahúva ohekýita COP jepuru.

Pe aty peteî ñe'êmegua ojerure pytyvô tetâ imboriahuvévape guarâ ikatu haguâicha oñemohu'â porâ pe COP rehe ñemba'apo.

Pe ñe'ê me'ê arapytu rehegua oikóta omoneíramomante tetâ ambue. Pe COP jepuru yvytupyture oho opa hendárupi, osê porâ haguâ pe ohekáva oñopytyvômba va'erâ hikuái. Opa avave tetâ oîva yvy ári oñepytyvô vaerâ opa ára ikatu haguâicha sapy'ante ojeipe'aite pe COP jepuru.

